

աստիճաններուն՝ որ կը տանին դէպի կողակը: Վերի աստիճանը գրեթէ երկու մէթր երկարութեամբ փորուած է սեղանին հիմը կազմող քարին մէջ, այնպէս որ՝ սեղանին առջև 30 սանթիմէթր լայնութեամբ տեղ մը միայն կը մնայ: Ուրեմն յայտնի է թէ՛ սեղանը իր նախնական տեղը կը գրուէր, և պատարագիչը սեղանին ետեւը կը կենար, երեսը դէպի ժողովուրդը դարձուցած:

Առաջնակալն հրահանգներու համաձայն, եկեղեցիները դէպի արեւելք կառուցանելու սովորութիւնը Ե. դարուն սկսած է. քահանան կը պատարագէ սեղանին առջև, նայելով դէպի արեւելք և քամակը դարձնելով ժողովրդին: Սակայն նախապէս շինուած եկեղեցիներուն մէջ, ընդհանրապէս սեղանը կը պահէր իր նախնական տեղը, մինչև մատրան կամ եկեղեցիին քանդումը կամ նորոգութիւնը, նոյն իսկ մինչև ԺԲ. դար: Յանցելումն, կը տեսնուի որ սեղանը կը հաստատէին կողակին առջև, յարմարցնելով այնպէս, որ քահանան կարենար սեղանին ետեւը կենալ, դէմքը դարձնելով հաւատացեալներուն: Բայց այս պարագան կանոնէն չեզուրմ մըն էր, եւ չի գտնուիր ո՛րեւէ օրինակ մը՝ որով կարելի ըլլայ հաստատել թէ ԺԲ. դարուն, Պաղեստինի մէջ, այս հին սովորութիւնը նորոգուած է:

Դիտենք նաև թէ Մեծացուցիի եկեղեցին ճշգիւ արեւելք չի նայիր: Իր առանցքը կը կազմէ մագնիսային հիւսիսով 138 աստիճաններու անկիւն մը, այսինքն թէ նոյն եկեղեցին կը նայի հիւսիսային արևմուտքէն հարաւային արեւելք: Որովհետև եկեղեցւոյ սնարքը լերան կախած է. գուցէ առարկուի թէ արեւը իր ծագումէն շատ վերջը միայն այստեղ կ'երևի, երբ աչքը արդէն կը տեսնէ որ արեւը շատ կանուխէն հակած է դէպի միջօրէն, որով կարելի է բացատրել թէ ինչո՞ւ եկեղեցին դէպի արեւելք ուղղուած չէ: Այս խորհրդածութիւնը ստուգիւ կ'ունենանար իւր արժէքը և թոյլ պիտի չտար պնդելու եկեղեցւոյն դէպի արեւելք հակելու (orientation) պարագայի մասին, եթէ սեղանը ունենար առաքելական կանոններով պարտադրած դիրքը: Բայց իրաւամբ, վասն զի պատարագիչը երեսը դէպի հիւսիսային արևմուտք դարձնելուն պատճառաւ, պէտք է եզրակացնել թէ եկեղեցին շինողները դէպի արեւելք նայելու ո՛րեւէ օրէնք չէին գիտեր, և ուրիշ մտազբաղում չեն ունեցած, այլ միայն եկեղեցին կառուցանել իրենց բարեպաշտութեան թելադրած